

BSOBAC 4 Bacheloroppgave
Bacheloroppgave

Ung utenforskap

**Universitetet
i Stavanger**

Det samfunnsvitenskapelige fakultet
Bachelor i sosialt arbeid
UIS mars 2024

Kandidatnummer:4072

Antall ord: 9233

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	3
1.1 Bakgrunn for valg av tema	3
1.2 Presentasjon av problemstilling	4
2. Redegjørelse av utenforskap	4
2.1 Uheldig miljøer.....	4
2.2 Kriminell atferd	5
2.3 Systemsvikt.....	6
3. Teoretisk forståelsesramme	6
3.1 Sosial kapital teori.....	7
3.2 sosial eksklusjon	7
3.3 Sammenhengen mellom sosial kapital og sosial eksklusjon	9
Metode	9
4.1 Valg av metode	9
4.2 Datainnsamling og valg av dokument	11
4.2.1 Inklusjon- og eksklusjonskriterier.....	11
4.2.2 Validitet og reliabilitet.....	14
4.3 Analyse.....	15
4.3.2 Tematisk analyse seks funn.....	16
5.Presentasjon av funn	17
5.1 Tekster som støtter tiltakene.....	18
5.1.1 Argumenter grunnlagt i forskning og erfaringer	18
5.1.2 Argumenter grunnlagt i følelser og meninger	19
5.2 Tekster som stiller seg kritisk til tiltakene	20
5.2.1Argumenter grunnlagt av erfaringer og forskning.....	20
5.2.2 Argumenter grunnlagt av følelser og meninger.....	21
5.3 Teksten som stiller seg Nøytralt	22
5.3.1Argumenter grunnlagt av erfaring og forskning	22
5.3.2 Argumenter grunnlagt av følelser og meninger.....	23
6. Drøfting av problemstilling/diskusjon	23
6.1 Tidlig intervensjon og sosial kapital.....	23
6.2 Effektiviteten av tilpassende tiltak	24
6.3 Teoretiske implikasjoner og policyabefalinger.....	24
6.4 Egne synspunkter og refleksjon	24

7.Konklusjon	25
7.1 <i>Anbefalinger for praksis</i>	26
7.2 <i>Avsluttende refleksjon</i>	26
Litteraturliste	26

1. Innledning

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Utenforskap representerer en vesentlig utfordring i samfunnet, som oftest har sin begynnelse i barne- og ungdomsårene og kan ha alvorlige konsekvenser for de involverte, deres nærmeste og for samfunnet generelt (Daugstad, 2024, s. 11). For å kunne møte disse utfordringene kreves det en samlet og koordinert innsats der kunnskapen tas i bruk for å skape en reel endring (Daugstad, 2024, s. 11). Store sosiale forskjeller vil i ytterste konsekvens lede til at noen havner i kriminelle miljø (Daugstad, 2024, s. 13). Samlet sett er det nødvendig å gjøre forbedringer på både individnivå og systemnivå (Daugstad, 2024, s. 13). Formålet med denne oppgaven er å sammenlikne ulike argumenter som presenteres i media angående dagens forbyggende tiltak for ungdom som står utenfor og havner i uheldige miljøer. Gjennom å analysere informasjon fra ulike informanter identifisert i media, vil oppgaven utforske hvordan disse informantene uttrykker sine erfaringer og synspunkter knyttet til utenforskap, samt vurdere effekten av eksisterende systemer og tiltak. Dette inkluderer både hvordan systemet og tiltakene har bidratt til å hjelpe enkeltpersoner ut av uheldige miljøer, samt hvordan de kan ha vært en kilde til systemsvikt. Målet er å få en dypere forståelse av kompleksiteten rundt temaet utenforskap og evaluere effektiviteten av tiltakene som er satt inn for å adressere det.

Regjeringen har kommet med en rapport som har som mål å sikre en oppvekst som beskytter mot utenforskap innen 2034 (Daugstad, 2024, s. 23). Blant det fastsatte målene er å redusere antall barn og unge som lever i vedvarende fattigdom (Daugstad, 2024, s. 23). For å nå disse målene må det iverksettes planer som følger opp disse målene, og utvikle mål og tiltak som kan konkretisere i ulike samfunnsoppdrag (Daugstad, 2024, s. 28). Et av de tiltakene som er introdusert for å adressere utenforskap er konseptet kjernegruppe for utsatte barn og unge (KUBU) hentet i (Daugstad, 2024, s.38). Det overordnede samfunnsmålet for KUBU er at utsatte barn og unge får nødvendig hjelp og oppfølging uavhengig av hvilken tjeneste eller forvaltningsnivå som er ansvarlig (Daugstad, 2024, s. 38). For å oppnå mål og tiltak for å

redusere ungdoms utenforskap er det nødvendig å bygge mer kunnskap om hvilke forhold som medfører at unge faller utenfor, og hvordan vi kan forebygge utenforskap (Daugstad, 2024, s. 48). Det er også viktig å inkludere de som allerede har falt ut, og skape et samfunn som verdsetter mangfold og inkludering (Daugstad, 2024, s. 48). Forebygge kriminell atferd er også avgjørende, særlig siden utsatte barn har større risiko for å bli dratt inn i kriminelle miljøer.

1.2 Presentasjon av problemstilling

Denne oppgaven vil undersøke hvilke faktorer som bidrar til at unge mennesker havner i utenforskap og hvordan dette kan føre til kriminelle karrierer eller andre negative utfall. Videre vil jeg undersøke hvilke forebyggende tiltak som er effektive for å hindre utenforskap og hvilken rolle systemsvikt kan spille i denne sammenhengen. Problemstilling lyder: **«Hvordan påvirker ungdoms utenforskap deres risiko for å havne i uheldige miljø og ta valg som fører til kriminell atferd eller andre negative utfall, og hvilke tiltak kan settes inn for å forebygge dette?»**

Jeg bruker følgende forskningsspørsmål når jeg analyserer dataen

Forskningsspørsmål: Hvilke argumenter kan vi se støtter, er nøytrale og kritiske til dagens situasjon når det gjelder tiltak, forebygging og forståelse av dagens situasjon.

2. Redegjørelse av utenforskap

Utenforskap er påvirket av ulike faktorer, inkludert sosioøkonomiske forhold og psykososiale utfordringer (Tjora, 2023). Dette kan uttrykkes som en følelse av å ikke høre til, mangel på tilgang til ressurser og muligheter, samt opplevelsen av å være utenfor et sosialt felleskap (Tjora, 2023). I dette kapitlet vil jeg først forklare begrepet «uheldig miljø», som refererer til områder eller grupperinger preget av kriminalitet, rusmisbruk, fattigdom eller negative forhold. Deretter vil jeg gi en gjennomgang av hva kriminell atferd innebærer. Til slutt vil jeg gi en faglig definisjon og presentere noen synspunkter rundt begrepet «systemsvikt.»

2.1 Uheldig miljøer

Uheldige miljøer kan betraktes som sosiale avvik, der handlinger bryter med samfunnets normer, enten det er formelle eller uformelle normer (Aanesen, 2020). Formelle normbrudd inkluderer kriminelle handlinger, som å bryte loven, mens uformelle normbrudd kan være så

enkle som klesvalg eller uhøflig oppførsel (Aanesen, 2020). De som er en del av uheldige miljøer kan oppleve marginalisering, hvor enkeltpersoner eller grupper blir presset ut i samfunnets ytterkanter, som når enkeltpersoner dropper ut av skolen, blir rusmisbrukere, arbeidsløse eller kriminelle (Aanesen, 2020). Det er ofte en sammenheng mellom sosiale avvik og marginalisering i uheldige miljøer, hvor brudd på lover og regler kan føre til at en person blir marginalisert, og bli marginalisert kan igjen føre til ytterlige brudd på normer og regler (Aanesen, 2020).

Når vi ser på forklaringene på marginalisering og sosiale avvik, kan vi skille mellom to hovedtyper av forklaringen (Aanesen, 2020). På den ene siden har individforklaring, som setter søkelys på enkeltpersoner og forklarer avvik og marginalisering ut fra personlige valg eller individuelle egenskaper, for eksempel sosial kompetanse, impuls kontroll, aggresjon, psykiske lidelser eller mangel på empati (Aanesen, 2020). På den andre siden har vi strukturforklaringer, som setter søkelys på samfunnet og forklarer avvik og marginalisering ut fra sosiale strukturer, som økonomiske ulikheter og fordeling av makt og prestisje (Aanesen, 2020). I henhold til dette perspektivet kan kriminalitet forklares med faktorer som fattigdom, vanskelige familieforhold, dårlig utdanningstilbud, lav status og manglende muligheter (Aanesen, 2020). Et konkret eksempel på uheldige miljø er forstanden Groruddalen i Oslo, hvor høy arbeidsledighet og lav inntekt skaper fruktbare forhold for kriminelle nettverk som tiltrekke seg ungdom på jakt etter tilhørighet og inntekt. Ungdommene kan her lett falle for fristelsen til å tjene «lette penger» gjennom ulovlig aktiviteter, som igjen forsterker deres marginalisering og avvik fra samfunnets normer.

2.2 Kriminell atferd

Kriminell atferd er en usøkt atferd i samfunnet, som ulike systemer jobber for å overvinne å forhindre. Barne- og ungdomsårene er en tid preget av betydelige følelsesmessige og sosiale endringer, og det er i denne perioden at atferdsvanskene hos barn og unge ofte oppstår (Folkehelseinstituttet, 2020). Det anslår at rundt 5-10% av barn og unge i Norge sliter med atferdsvansker, som kan inkludere alt fra milde til alvorlige problemer som kan involvere brudd på loven (Folkehelseinstituttet, 2020). Selv de milde formene av atferdsvansker kan skape betydelige utfordringer for enkelte, deres familier, skolekamerater, lærere og samfunnet generelt (Folkehelseinstituttet, 2020). Oppfølgingsstudier indikerer at tidlige atferdsvansker hos barn utgjør en risikofaktor for en rekke psykiske og fysiske, og sosiale problemer ungdom og voksenlivet (Folkehelseinstituttet, 2020). Derfor er tidlig intervensjon, for eksempel

hjemme, avgjørende for å hindre videre uheldige utviklinger av atferdsvansker (Folkehelseinstituttet, 2020).

Det er en tydelig sammenheng mellom atferdsvansker og kriminell atferd, da problemene som oppstår i ung alder får konsekvenser senere i livet. Studier som har fulgt barn fra barndommen til voksenlivet, har vist en økt risiko for psykiske problemer, kriminalitet, rusmisbruk og problemer i relasjoner (Folkehelseinstituttet, 2020). Dette kan delvis skyldes sosial utstøtelse i barndommen eller mangel på tilpasset støtte og hjelp.

2.3 Systemsvikt

Videre skal jeg ta i betraktning systemsvikt, som kan bidra til at barn og unge ikke får den hjelpen de trenger. Manglende tilrettelegging og støtte fra systemer som skole, helsevesen og sosialtjenester kan forverre problemene og øke risikoen for atferdsvansker og kriminell atferd hos sårbare individer (Folkehelseinstituttet, 2020). Systemsvikt oppstår ikke alltid som følge av individuelle handlinger eller enkelthendelser, men kan skyldes dypere strukturelle trekk ved systemet (Boe, 2010). Dette inkluderer organiseringen av offentlige og private virksomheter, tilsynsprosedyrer og institusjonelle rutiner (Boe, 2010). For eksempel kan utilstrekkelig samarbeid mellom skole og barneverntjenester føre til at signaler om at en ungdom er i risiko, ikke følges opp effektivt. Dette systemgapet kan resultere i at ungdom faller gjennom på grunn av mangel på koordinering og ressursdeling, noe som øker risikoen for marginalisering og kriminell atferd (Boe, 2010). Konsekvensene av slike systemsvikter kan være alvorlige, og det er viktig å adressere både individuelle og strukturelle årsaker for å forebygge dem (Boe, 2010). Åpenhet, ansvarliggjøring og effektive forebyggende tiltak er derfor avgjørende for å håndtere systemsvikt på en effektiv måte (Boe, 2010). En effektiv løsning for å motvirke systemsvikt er tverdaglig samarbeid i norske kommuner, hvor lærere, sosialarbeidere og helsepersonell arbeider sammen for å identifisere og støtte ungdom i risiko (Lindtvedt, 2016). Dette tilrettelegger for mer helhetlig tilnærming til ungdommens behov og forebygger at unge faller utenfor både skole og samfunn (Lindtvedt, 2016).

3. Teoretisk forståelsesramme

Denne delen av studien fokuserer på teoretiske rammer som er nødvendige for å forstå fenomenet utenforskap blant unge. Gjennom en gjennomgang av sosial kapitalteori og begrepet sosial eksklusjon, søker jeg å avdekke hvordan disse teoriene kan bidra til dypere innsikt i dagens sosiale tiltak og strategier som adresserer utenforskap. Ved å knytte disse

teoretiske perspektivene dirket til problemstillingen, vil leseren få en grundig forståelse av de underliggende faktorene som påvirker ungdoms sosiale integrasjon og marginalisering.

3.1 Sosial kapital teori

Sosial kapital er et sentralt begrep i samfunnsvitenskapene og relaterer til hvordan nettverk, normer og tillit kan påvirke både individer og samfunn (Nysæther, 2004). Artikkelen utforsker hvordan dette begrepet kan integreres i sosialt arbeid og understreker dets relevans for relasjonsbygging og integrering (Nysæther, 2004). Begrepet sosial kapital inkluderer både ressurser tilgjengelig gjennom sosiale nettverk og den gjensidige anerkjennelsen og forpliktelsene som finnes innen disse nettverkene (Nysæther, 2004). Forskerne som Bourdieu og Coleman har gitt viktig bidrag til forståelsen av sosial kapital (Nysæther, 2004). Bourdieu fokuserer på hvordan sosial kapital er en del av bredere samfunnsstruktur som inkluderer økonomiske og kulturell kapital, mens Coleman ser sosial kapital som innebygget i de sosiale strukturene som letter handling mot spesifikke mål (Nysæther, 2004).

For sosialt arbeid er disse perspektivene nyttige fordi de fremhever hvordan sosiale relasjoner kan være en vital for individuell og kollektiv velferd (Nysæther, 2004). Sosialt arbeid kan dra nytte av å forstå og anvende prinsippene om sosial kapital for å bedre integrere individer og grupper i samfunnet, øke deres tilgang til ressurser, og styrke deres evne til å løse problemer (Nysæther, 2004). Dette inkluderer å jobbe med både internaliserte verdier og praktiske tiltak, noe som kan fremme sosial integrasjon og løse sosiale problemer (Nysæther, 2004).

Artikkelen peker også på hvordan sosial kapital kan systematisere sosialfaglige vurderinger i arbeidet med relasjoner, ved å legge til rette for en dypere forståelse av de dynamikkene som påvirker sosial integrering og velferd (Nysæther, 2004). Med dette fokuset kan sosialt arbeid ikke bare adressere umiddelbare behov, men også jobber proaktivt med å bygge og vedlikeholde de sosiale nettverkene som er essensielle for langvarig og sosial forandring (Nysæther, 2004).

3.2 sosial eksklusjon

Med en grundig forståelse av sosial kapital som inkluderer tillit, nettverk og gjensidig anerkjennelser, ser vi hvordan disse elementene kan fremme eller hemme sosial integrasjon. Dette leder oss naturlig over til konseptet sosial eksklusjon, som adresserer de barrierene som hindrer enkelte grupper i å nyte godt av disse sosiale ressursene. Sosial eksklusjon, som en

dynamisk og multifasett prosess, utfyller bilde av sosial kapital ved å belyse de negative konsekvensene når tilgang til og fordelene av sosiale nettverk nektes eller begrenses.

Sosial eksklusjon kan defineres som handlingen å utelukke noen fra en gruppe eller en sosial arena (Thorød, 2008 s.212). Dette fenomenet er ofte assosiert med fattigdom, men kan også oppstå i andre sammenhenger (Thorød, 2008 s.212). Room (1995) beskrev sosial eksklusjon som et primært relasjonelt begrep, knyttet til lavere sosial deltakelse, mangel på makt og integrasjon (Thorød, 2008 s.213). Begrepet gir altså et bredere perspektiv ved å peke på multidimensjonal ulikhet og diskriminering, spesielt på det sosialpolitiske området (Barry 1998, hentet i Thorød, 2008 s.213). Denne tilnærmingen gir et bredere perspektiv ved å peke på multidimensjonal ulikhet og diskriminering, spesielt innafor det sosialpolitiske området (Barry, 1998 sitert i Thorød, 2008 s.235). Det er ingen klare statiske sammenhenger mellom fattigdom og sosial eksklusjon, men kvalitativt materiale viser at for noen barn kan denne sammenhengen være til stede (Thorød, 2008 s.235). Barn som vokser opp i familier med lav inntekt risikerer å bli utsatt for sosial eksklusjon (Thorød, 2008 s.235). Videre er barn med foreldre som lider av sosial eksklusjon dobbelt utsatt, både ved foreldrenes situasjon og det ekskluderende miljøet de selv opplever (Thorød, 2008 s.235).

Sen (2000) skiller mellom aktiv og passiv eksklusjon (Thorød, 2008 s.213). Aktiv sosial eksklusjon oppstår med intensjon om å holde enkeltpersoner eller grupper i en underprivilegert situasjon, mens passiv sosial eksklusjon er en utforutsett følge av politiske vedtak, eller uheldige omstendigheter (Thorød, 2008 s.213). Sen argumenterer også for at eksklusjon fra sosiale relasjoner kan begrense personens totale livssjanger (Thorød, 2008 s.213). Hansen & Horvei, (2023), tar opp begrepet sosial eksklusjon og understreker at dette temaet har fått begrenset oppmerksomhet i Norge (Hansen & Horvei, 2023). Tidligere forskning viser begrenset støtte for teorier om kumulative ulemper og risikosamfunnet, og identiskere at langtidsfattigdom ofte skyldes en kombinasjon av sosial klasse og livshendelser (Hansen & Horvei, 2023).

Denne teoretiske forståelsen av sosial eksklusjon kan kobles opp mot utenforskap blant unge. Det viser hvordan sosial eksklusjon kan være en faktor som spiller inn på utenforskapet blant barn, unge og voksne. Teorien gir innsikt i selve eksklusjonsprosessen hvordan den kan oppleves.

3.3 Sammenhengen mellom sosial kapital og sosial eksklusjon

Teoriene som sosial eksklusjon og sosial kapital tilbyr nyttige perspektiver for å forstå de underliggende årsakene til utenforskap. Som Thorød (2008) illustrerer, handler sosial eksklusjon ikke bare om den økonomiske vanskeligheten, men også om manglende tilgang til sosiale og kulturelle ressurser, som er avgjørende for full deltakelse i samfunnet. På den andre siden, som Nysæter (2004) påpeker, bidrar sosial kapital gjennom nettverk, tillit og gjensidig forpliktelser til at individer kan dra nytte av samfunnets ressurser. Disse to konseptene er dypt sammenkoblet, da tilgangen til sosial kapital kan enten forsterke eller motvirke tendenser til sosial eksklusjon. Sosial kapital skaper forbindelser og inkluderer, mens sosial eksklusjon skaper barrierer og marginaliserer. For effektivt adresseres utenforskap må retningslinjene derfor ikke bare fokusere på å redusere barrierene som fører til eksklusjon, men også på å fremme og styrke de sosiale båndene som utgjør sosial kapital.

En dybdegående forståelse av disse prosessene kan informere utformingen av sosiale tiltak og strategier, slik at de blir mer inkluderende og rettferdige. Ved å iverksette politikk som både reduserer ekskluderende barrierer og aktivt bygger sosial kapital, kan samfunnet bedre innpasse marginaliserte grupper og individer. Dette krever en helhetlig tilnærming til sosialpolitikk som ser individer ikke bare som mottakere av tjenester, men aktive deltakere i et nettverk av sosiale relasjoner som støtter deres integrasjon og velferd. Videre forskning bør undersøke de spesifikke veiene gjennom hvilke sosial kapital kan mobiliseres for å motvirke prosesser av sosial eksklusjon, og hvilke typer tiltak som best fremmer både individuelle og kollektiv velstand. Det er viktig at slike strategier ikke bare adresserer de umiddelbare behovene, men også arbeider proaktivt for å bygge vedlikeholde de sosiale nettverkene som er nødvendige for langvarig sosial endring.

Videre kan det ses på funnene fra denne bachelorgraden hvor en sammenheng mellom å bryte den sosiale eksklusjonen og støtte til problemstillingen observeres, mens de som vedvarer i den sosiale eksklusjonen forholder seg kritiske.

Metode

4.1 Valg av metode

Når man utforsker et emne, blir metoden den strukturerte tilnærmingen som brukes for å samle inn data, med sikte på å belyse problemstillingen på mest effektivt vis (Thidemann, 2023, s.74). Dette kapittelet beskriver fremgangsmåten for undersøkelsen, valget av metode

og gjennomføringer av denne bachelorstudiene. Først presenteres og begrunnes valget av metoden, deretter datainnsamlingen, valg av dokumenter validitet og reliabilitet samt analysen.

Forskningsmetode hjelper oss med å innhente nødvendige data for å adressere en bestemt problemstilling. Hovedsakelig finnes det to hovedtilnærminger: kvalitativ og kvantitativ metode (Jacobsen, 2022, s. 141). Jacobsen (2022) understreker at begge metodene er like verdifulle, men de egner seg bedre i å belyse ulike spørsmål og problemstillinger (s. 140). Kvantitativ metode innebærer faktakunnskap gjennom tall, målbare enheter og harde objektive data (Thidemann, 2023, s. 75). Det brukes for å besvare spørsmål som «hvor mye?» og «hvor ofte?» og er nødvendig når en søker objektive data (Thidemann, 2023, s. 76). Den kjennetegnes av breddekunnskap, hvor man får et begrensete antall opplysninger fra mange undersøkelsesenheter (Thidemann, 2023, s. 76). Kvalitativ metode innebærer å skaffe kunnskap om menneskelige egenskaper som opplevelser, erfaringer, meninger, tanker og forventninger, holdninger og motiver og få frem nyanser (Thidemann, 2023, s. 76). Metoden er hensiktsmessig når en søker svar på spørsmål som «Hva betyr det?» «Hvordan foregår det?» og «Hvordan oppleves det?» (Thidemann, 2023, s. 76). En kvalitativ tilnærming dreier seg ofte om å identifisere meningsammenhenger. Kjennetegnet med metodene er dybdekunnskap, hvor man får mange opplysninger fra få undersøkelsesenheter, altså myke data (Thidemann, 2023, s. 76).

Den metodiske tilnærmingen valgt for denne bachelorgradsstudien er kvalitativ, og den benytter seg av dokumenter som primærkilde. Dokumenter kan undergis analyse med både kvantitativ og kvalitative tilnærminger (Åm & Frøyhaug, 2021, s. 178). Ved å anvende en kvalitativ tilnærming til dokumentanalysen, blir tekstene ansett som bærende for meningsinnhold og skapere av forståelse (Åm & Frøyhaug, 2021, s. 178). Dermed ser vi ikke på tekstene kun som en fremstilling av fakta, men heller som en formidling av virkeligheten. Det finnes forskjellige synsvinkler som danner grunnlaget for vår oppfatning av hvilke fenomener som vi anser som eksisterende i samfunnet. Gjennom en sosialkonstruktivistisk tilnærming søkes det gjennom kvalitativ analyse å avdekke hvordan samfunnet formes gjennom handling, interaksjon og meningsdannelse (Tjora, 2018, s. 21). Sosialt arbeid er betydelig påvirket av sosialkonstruktivisme som tilnærming innen samfunnsvitenskapen. Innenfor dette perspektivet blir det forklart hvordan ulike enkeltpersoner kan ha helt forskjellig oppfatning av det som oppfattes som «samme» fenomener (Tjora, 2018, s. 32).

Thomas- teoremet demonstrerer hvordan ulike aktørers perspektivet har innflytelse på samfunnets utvikling gjennom prinsippet om at det som enkeltpersoner oppfatter som virkelig, får reelle konsekvenser (Tjora, 2020). Denne tilnærmingen reflekterer hvordan enkelt personer både påvirker og blir påvirket av sine omgivelser (Tjora, 2018, s. 33). Grønmo (2016, s. 135) understreker viktigheten av dokumenter forsterket med meningsytringer som en sentral ressurs for å analysere meninger, I denne studien er det derfor nødvendig å anvende slike dokumenter for å tilstrekkelig adressere forskingsspørsmålene.

4.2 Datainnsamling og valg av dokument

Hensikten med det anvendende datamaterialet er å belyse problemstillingen på en best mulig måte, samtidig som man er åpen for hvordan egne verdier og holdning kan påvirke valget av metode og tolkningen av resultat (Jacobsen, 2022 s. 48). Metode velges ut fra hva som er mest hensiktsmessig, og ikke basert på en forutsetning om at en metode er bedre enn den andre (Jacobsen, 2022 s. 44).

I denne oppgaven har jeg valgt å gjennomføre en dokumentstudiet basert på mediatekster hentet i a- tekst. I følge Åm & Frøyhaug (2021) åpner dokumentanalyse dører til en dypere forståelse av hvordan de aktørene vi undersøker ikke bare tolker, men også formgir virkeligheten gjennom deres interaksjoner og perspektiver. Dette gir oss innsikt i hvordan ulike aktører former og presenterer sin virkelighet på spesifikke måter (s. 178). I henhold til Grønmo (2016, s. 177), utføres en slik studie systematisk med mål om å oppdage informasjon som er vesentlig for det fenomenet under utforskning. Det er nødvendig å gjennomføre omfattende forberedelser før innsamlingen av data til dokumentanalyse påbegynnes (Grønmo, 2016, s. 176). Dette omfattes å definere fokuspunkter og identifisere elementer som er kritiske for å belyse problemstillingen (Grønmo, 2016, s. 176).

Når man skal utføre en dokumentanalyse, er det første stege å definere utvalget av dokumentene som er håndterbart (Åm & Frøyhaug, 2021, s. 179). I norske media finner vi et variert utvalg av dokumenter som omhandler ungdom som befinner seg utenfor og havner i uheldige miljøer. Økningen av kriminaliteten fører til økt belastning på samfunnet.

4.2.1 Inklusjon- og eksklusjonskriterier

For å klargjøre og begrense omfanget av artikler i søkeprosessen, kan man benytte seg av inklusjon- og eksklusjonskriterier (Thidemann, 2023, s. 83). Inklusjonskriterier kan omfatte ulike publikasjonstyper, som eksempelvis kvalitativ, kvantitative studier, fagfelleverderte

artikler, publiserings år, språk, alder kjønn osv. (Thidemann, 2023, s.84). På den andre siden kan eksklusjonskriterier inkludere publikasjoner som ikke er eldre enn gitt antall år, studier som ikke er overførbare til norsk forhold, spesifikke kjønns eller aldersgrupper år, osv. (Thidemann, 2023, s. 84). For å identifisere relevante mediatekster til denne oppgaven, har jeg valgt å utføre et utvidet søk i databasen Retriever/ A- tekst. Denne databasen samler inn et bredt utvalg av artikler fra netter eller trykte medier etter at de er publisert (Retriever, u.å.).

For å begrense omfanget av dokumenter valgte jeg å avgrense søket ved bruk av inklusjons- og eksklusjonskriterier. Jeg bestemte meg for å bruke det tre siste årene som tidsrommet. Videre begrenset jeg søket ved å filtrere innenfor kategoriene sosiale forhold, kultur og underholdning og kriminalitet og rettsvern. Bakrunnet for dette valget var å sikre at jeg fikk med tekster fra ulike tidsperioder innfor temaet jeg har valgt i denne bachelorgraden. Jeg benyttet også stikkordbaserte søking for å identifisere relevante mediatekster (Grønmo, 2016, s. 177). I min undersøkelse fant jeg det nyttig å bruke flere søkeord i tråd med problemstillingen. Jeg søkte blant annet etter «hvordan blir barn i utenforskap påvirket» noe som resulterte i totalt 214 treff i databasen. Av disse valgte jeg tre tekster som jeg inkluderte i min oppgave. Videre søkte jeg etter «unge og utenforskap» Og fikk 10356 treff i databasen. Jeg inkluderte en tekst basert på dette søket.. Deretter søkte jeg etter «oppvekst og utenforskap,» hvor det var 2116 treff. Jeg valget å inkludere en tekst fra dette søket i oppgaven. Jeg gjorde også et søk på «utenforskap i ung alder» som resulterte i 22 treff. Jeg valgte to tekster, hvor den ene var gjentatt flere ganger da den var publisert på flere nettsteder. Etter disse søkene gjorde jeg et avgrenset søk etter artikler som tok negativt stilling til problemstillingen. Jeg begrenset tidsperioden til de siste 30 dagene og brukte søkeordet «systemsvikt», som ga 68 treff. Jeg valgte å inkludere to av disse artiklene i oppgaven. Denne søkemetoden bidro til å sikre en bred utforsking av mediatekster, og en grundig besvarelse på problemstillingen. De utvalgte datamaterialene vil være svært sentrale, da de muliggjør sammenlikning av tekster og gir innsikt i hvilken retning kriminaliteten utvikler seg. Nedafor følger en tabell over er de utvalgte mediatekstene, sortert etter søkeorda som er benyttet.

Tabell 1. oversikt over medietekster inkludert i denne oppgaven

Nr	Forfatter	Tittel	publikasjonskilde	Publikasjonsdato	Stiller seg til Dagens forebyggende tiltak for ungdommene

					som står utenfor samfunnet og havner i uheldige miljø.
1	Tom helgenes	Klaus forteller om en tøff oppvekst i Hærland: da jeg lot mobberen slå meg, uten å slå tilbake, begynte han å gråte	Sarpsborg arbeidsblad	02.09.2023	Støttende
	Hanna Skotheim	De kriminelle blir stadig yngre. Dette er folka som jobber for å snu utviklingen	Seniorkonsulent	17.12.2022	Nøytralt
3	Raymond Sørensen	«Når man opplever noe så traumatisk, vil det påvirke alle aspekter med livet»	Folkebladet	26.12.2022	Kritisk
4	Edel Annine Tverberg	Sterke historier fra tõe menn	Avisa hemnes	26.10.2023	Støttende
5	Magnhild Synnøve Mostad	For meg var fengsel en «Wake up – call»	Amta	31.12.2023	Støttende
6	Eline Hauger	Hyller Helene for kokainhistorien: - jeg blir rørt	Nettavisen	15.03.2024	Støttende
7	Oda taflø	Stadig flere føler seg utenfor	Nyhetene	19.03.2024	Støttende
8	Rebekka Lossius, Lars Lien og Kari Lossius	Rusavhengighet blir møtt med fordommer i helsevesenet	Dagens medisin	05.03.2024	Kritisk
9	Tina Alnes-Jørgensen	Mitt barn faller mellom alle stoler og vi får ikke hjelp	Sarpsborg arbeidsblad	07.03.2024	Kritisk

Tabell 1 gir en oversikt over de utvalgte mediatekstene for denne oppgaven, og viser hvordan det ulike mediatekstene vurderer dagens forebyggende tiltak for ungdom som står utenfor samfunnet og havner i uheldige miljø. Jeg har kategorisert tekstene mine i tre grupper: støttende, nøytrale og kritiske. Tekster i den støttende kategorien bekrefter verdien av dagens tiltak, men det peker også oftest på behovet for forbedring. De kritiske tekstene argumenterer for at de eksisterende tiltakene er utilstrekkelige og at mange ungdommer ikke mottar nødvendig hjelp, noe som fører til at det blir sviktet av systemet. Til slutt har jeg kategorien nøytral, som verken støtter eller kritiserer sterkt de nåværende tiltakene, og fungerer som en mellomstilling i debatten. Av de ni tekstene er det fem som uttrykker en støttende holdning til dagnes tiltak for ungdom og utenforskap, mens tre av teksten stiller seg kritisk til effektiviteten av dagens tiltak og argumenterer for behovet for flere tiltak. En tekst fremstår som nøytral i sin tilnærming til problemstillingen. Tabellen illustrere en bred variasjon av forfattere, hvor flertallet er journalister. De resterende forfatteren inkluderer en professor og leder i norsk psykiatrisk forening, en psykologspesialist, en psykolog samt en leder i tryggere ruspolitikk, og en sosionom. Dette mangfoldet av forfattere bidrar til en rikere debatt rundt tematikken. Videre presenterer tabellen et utvalg av aviser og hvor de ulike mediatekstene er hentet fra. Dette utvalget representerer en rekke forskjellige publikasjonskilde, hvor flertallet er ulike lokalaviser. Ved å velge ulike lokalaviser oppnår man en bredere kunnskap og forståelse av problemstillingen. Sarpsborg arbeidsblad er den eneste avisen som blir valgt to ganger. Avisen eies av Amedia som har tilknytning til Arbeiderpartiet gjennom LO Media (Gravik, 2024). Avisen eventuelle politiske ståsted kan derfor influeres av denne tilknytningen (Gravik, 2024).

4.2.2 Validitet og relabilitet

Det er grunnleggende i enhver forskningsinnsats å utforske egen metodikk og vurdere vitenskapelig integritet. Troverdighet til empirisk forskning anvender kritisk av både validitet og relabilitet som Grønmo (2004, s. 220) påpeker. Han fremhever betydningen av troverdighet som et mål på forskningens pålitelighet, og påpeker at forskingsresultater idealt sett skal kunne dupliseres under lignede omstendigheter (Grønmo, 2004, s. 220). Det er avgjørende at forskerne dokumenter sine metoder nøye, slik at prosessen og oppsettet av studien er klart og gjennomiktig (s.220). Grønmo advarer likevel om at selv med omfattende dokumentasjon, kan det være utfordringer med å gjenskape identiske resultater, avhengig faktorer som tidspunktet for studien og forskerens spesifikke tilnærming (Grønmo, 2004, s. 220). Jeg

ønsker å presentere så mange argumenter som mulig som ble identifisert i mediatekstene om dagens tiltak blant unge som faller utenfor, og valgte derfor tekster som viser likheter og ulikheter rundt problemstillingen. Det er et bredt spekter av argumenter rundt problemstillingen i det ulike tekstene. Det vil derfor ikke være mulig å inkludere alle disse argumentene i studiene. Ved hjelp av tematisk analysen samler jeg de mest gjentatte og relevante argumentene i datanettet. På den måte vil jeg hevde at reliabiliteten er høy, ettersom jeg har dokumentasjon som representere de ulike sidene av problemstillingen.

Validitet i denne studien relaterer seg til relevansen og gyldigheten av dataene med tanke på problemstillingen som studeres (Grønmo, 2004, s. 221). Med dette menes at jo mer direkte dataene adressere problemstillingen, desto høyere er validiteten. Gjennom forskningsprosessen har jeg prioritert åpenhet for å gi leserne mulighet til å bedømme validiteten selv. Metoden for tematisk analyse beskrevet av Braun og Clarke (2006), ble benyttet for å fremheve prosessen bak datatolkningen, noe som forsterker forskningas åpenhet. Dette tillater en dyptgående vurdering av forskningsfunnene. Tematisk analyse krever nøye gjennomgang av datamateriale fra flere vinkler, noe som er nødvendig for å bygge en solid argumentasjon om høy validitet i studien, gitt det datamateriale som er benyttet.

4.3 Analyse

I henhold til Postholm (2010) beskriver datainnsamling og -analyse som pågående og utviklende prosesser som jeg personlig har funnet både utfordrende og berikende. Analysefasen intensiveres og blir mer innsiktsfull etter at data er samlet, noe som muliggjør dypere ettertanke (s.86). Valget av tematisk analyse med induktiv tilnærming ble tatt fordi denne metoden gir fleksibilitet til å utforske og identifisere mønstre og temaer som ikke nødvendigvis er umiddelbart åpenbare. Dette gjør det mulig å avdekke nye dimensjoner av ungdom og utenforskap. Alternativer som kvalitativ analyse eller innholdsanalyse ble vurdert, med de tilbød ikke samme dybde i forståelsen av subjektive opplevelser og komplekse sosiale fenomener som den tematiske analysen gjør. Under analysen fulgte jeg Braun og Clarke (2006), metodiske retningslinjer, tilpasset til min egen forskningstekst. Min tilnærming involverte ikke bare en objektiv gjennomgang av mediatekstene, men også en kontinuerlig refleksjon over min rolle som forsker. Ved å følge sosialkonstruktive prinsipper, søkte jeg å

forstå hvordan individer opplevde og tolket støttetiltakene, og fokuserte på deres subjektive opplevelser av å stå utenfor.

4.3.2 Tematisk analyse seks funn

Fase 1. I den tematiske analysen markerer begynnelsen på den utforskning av datamaterialet, en tid der forskeren dykker ned i innholdets rikdom og kompleksitet (Braun og Clarke, s. 87). Jeg fordypet meg i materialet gjennom grundig lesinger, hvor jeg aktivt engasjerte meg hver enkelt tekst for å få et helhetlig bilde av dens betydning. Gjennom denne grundige prosessen tok jeg også notater, fangende ideer og refleksjoner som skulle danne grunnlaget for videre utforskning av analysen i de påfølgende stadiene. Det var en tid med intenst fokus og refleksjon, hvor jeg begynte å danne et inntrykk av de dominerende temaene som kunne ligge latent i dataene. Denne fasen var ikke bare en innledende fase, men også et tidspunkt for å samle innledende observasjoner og innsikter som ville forme veien videre for forskningen min

Fase 2. Av tematisk analyse, tar kodingsprosessen fart. Braun og Clarke (2006, s. 88) definerer en kode som en karakterisk trekk ved dataene som refererer til det mest grunnleggende elementet i rådataene. Jeg valgte å gjennomføre en grundig en omfattende analyse ved å manuelt kode hele datasettet. Denne tilnærmingen involverte nøye bruk markeringspenn for å fange opp gjentatte og betydningsfulle temaer. Deretter ble kodene nedtegnet som nøkkelord og setninger fra hver enkelt artikkel, noe som tillot meg å oppdage mønstre og likheter på tvers av datasettet. Underveis i denne prosessen, reflekterte jeg over mine observasjoner og utfordringer som oppsto, og tilpasset min tilnærming etter hver som analysen utviklet seg.

Fase 3. Av tematisk analyse, gikk jeg videre til å identifisere bredere temaer ved å bruke kodene jeg tidligere hadde opprettet (Braun og Clarke, 2016, s. 90). Dette involverte etablering av en tabell der jeg tilordnet passende ord og temaer basert på de ulike kodene. For eksempel inkluderte disse temaene emner som forskning, tall, økonomi og frivillighet. Ved å registrere antallet ganger hvert tema ble nevnt i de ulike mediatekstene, kunne jeg identifisere de mest fremtredende temaene (Braun og Clarke, 2016, s. 90). Disse ble deretter inkludert i en ny tabell, der jeg samlet alle relevante koder under de identifiserte temaene for å identifisere overordnede mønstre.

Fase 4. I denne fasen går jeg videre med å identifisere mønstre og sammenhenger mellom de ulike temaene på et overordnet nivå, spesifikt rettet mot datasettet jeg har samlet inn i min studie. Jeg utforsker hvordan temaene relaterer seg til hverandre og hvordan de reflekterer de

unike egenskapene ved mitt datasett. Det er essensielt at de identifiserer temaene ikke bare representert i materialet, men også kaster lys over sentrale aspektene ved min forskning (Braun og Clarke, 2016, s.91).

Fase 5. I denne fasen ble temaene i min studie definert og navngitt basert på en dypere forståelse av deres innhold og essens (Braun og Clarke, 2016 s.92). Jeg kategoriserte først temaene i to overordnede kategorier: en som reflekterte støtte til samfunnets tiltak for ungdom som faller utenfor, og en annen som uttrykker kritikk mot disse tiltakene. Videre ble disse hovedtemaene utforsket gjennom to perspektiver: forskning og erfaring, samt følelser og meninger. Denne kategoriseringen bidro til å organisere og forstå kompleksiteten i mine data, samtidig som det gjenspeilet formålet med min forskning og den spesifikke konteksten som ble utført.

Fase 6. Den siste fasen av analysen involverer rapportering av resultatene i henhold til funnene mine (Braun og Clarke, 2016, s.93). Jeg valgte å presentere resultatene ved å referere til de identifiserte temaene og deres underliggende mønstre, og jeg inkluderte relevante eksempler fra mine data for å underbygge funnene. Denne tilnærmingen bidrar til en grundig og helhetlig presentasjon av resultatene som reflekterte både mine analytiske og de spesifikke egenskapene ved mine data.

Analysen av mediatekster krever en nøye vurdering av etiske retningslinjer, spesielt med hensyn til beskyttelse av individets integritet og nøyaktigheten i informasjonsfremstillingen (Torp. 2019). I min forskning har jeg fullt strenge etiske retningslinjer ved å anonymisere sensitive data og unngå misrepresentasjon av informasjon (Torp. 2019). Disse prinsippene er i tråd med forskningsetiske veiledere for internettforskning, som anbefaler nøye håndtering av personopplysninger for å sikre integriteten (Torp. 2019). Fasene i tematisk analyse, som beskrevet av Braun og Clarke (2006), ble nøye fulgt, fra innledende utforskning av datamateriale, gjennom modningsprosessen, til identifisering og definering av bredere temaer. Hver fase innebar en dyptgående analyse og refleksjon over datamateriale, hvor jeg utviklet nøkkelkoder og identifiserte gjentakende temaer som speilet forskningsspørsmålet (Braun og Clarke, 2006). Denne metoden tillot en systematisk tilnærming for å identifisere og analysere mønstre på tvers av dataene, og resulterte i en omfattende forståelse av ungdommenes opplevelse og utfordringer relatert til utenforskap.

5.Presentasjon av funn

I denne studien har jeg dybdeundersøkt ulike ungdommer som har vært eller er utenfor samfunnet, og hvordan forskjellige formene av utenforskap har ført til kriminalitet. Jeg har utforsket det ulike a-tekstene og hvordan de stiller seg til den presenterte problemstillingen. Formålet med studien er å undersøke ulike tiltak som har bidratt til å hjelpe ungdommene å bryte ut av utenforskapet. Samt analysere argumenter i a-tekstene som stiller seg kritisk til problemstillingen, særlig de som peker på systemsvikt og manglende effektivitet i eksisterende tiltak. Til slutt har jeg presentert a-teksten som stiller seg nøytralt til problemstillingen. Det er et presentert behov for å forstå og adressere årsaker til ungdomskriminalitet, samt å identifisere effektive strategier for å forebygge og bekjempe problematikken. Gjennom denne studien søker jeg til å bidra til kunnskapsgrunnlaget omkring dette komplekse emnet og å fremme diskusjonene om hvordan samfunnet kan bedre støtte ungdommer som havner utenfor.

5.1 Tekster som støtter tiltakene

5.1.1 Argumenter grunnlagt i forskning og erfaringer

Flere av artiklene som presenteres i studien gir argumenter for dagens tiltak mot utenforskap, og disse argumentene støttes av både erfaringer og forskning. Flere av dataen fremhever individuelle historier om hvordan folk har overvunnet utenforskap. Helgesen (2023) og Tverberg (2023) illustrerer for eksempel hvordan menn, som tidligere har vært sosiale avviker og havnet utenfor samfunnet, har opplevd vendepunkter. Dette har skjedd ved å enten bli en forelder, finne tilhørighet gjennom idrettsmiljø eller jobb, og gjennom dette endret synet på sin egen livssituasjon (Tverberg, 2023 & Helgesen, 2023). Disse eksemplene understreker viktigheten av å finne tilhørighet i alternative miljøer, som deretter kan påvirke retningen av ens liv og bidra til å unngå å falle tilbake til vedvarende uheldige situasjoner (Tverberg, 2023 & Helgesen, 2023).

Pause er et tiltak for utenforskap, hvor det «er en bruker- og pårørende organisasjon som har som mål å spre erfaringsbasert kunnskap om vold, overgrep, psykisk uhelse, utenforskap og avhengighet» (Tverberg, 2023). Videre nevnes ulike programmer som tiltak rettet mot ungdommer som havner utenfor i samfunnet. I mediateksten til Mostad (2023). Blir «Femti 71» presentert, en organisasjon som arbeider for å sikre at ungdommer uten økonomiske ressurser får tilbud om aktiviteter og ikke faller utenfor. Slike organisasjoner er viktige tiltak for å forhindre utenforskap og redusere kriminalitet blant unge (Mostad, 2023). I tillegg

nevnes det et program i Stavanger kalt «Steg for steg», som bidrar til å bekjempe utenforskap blant unge, som beskrevet av Taflø (2024). Dette programmet innebærer å stille krav til ungdommene samtidig som det møter deres ressurser. Et eksempel som trekkes frem er Siira, som ble møtt ved å identifisere hans egne ressurser og hva han kunne bidra med, i stede for å bare fokusere på løse problemet (Taflø, 2024). Selv om begge mediatekstene stiller seg positivt til disse tiltakene, understreker de at utenforskap blant unge er økende (Taflø, 2024 & Mostand, 2023). Det påpeker at selv om dagens tiltak er gode, er det ikke tilstrekkelig nok i møte med den økende mengden ungdommer som faller utenfor (Taflø, 2024 & Mostand, 2023). Det argumenteres for behovet for å forebygge utenforskap så tidlig som mulig (Taflø, 2024 & Mostand, 2023). følge forskeren ved Norce vil ellers utenforskap kunne bli et problem for samfunnet som helhet, og ikke bare for de unge enkeltpersonene (Taflø, 2024).

En kan betrakte dette som en likhet hvor ressurser blir en del av forebyggingen av utenforskap, samt kan en se på motsetningene, hvor denne artikkelen og stiller seg positivt til problemstillingen, men fokuserer mer på selve ressursene og tar ikke utgangspunkt i problemet. Man kan sette artiklene opp mot hverandre hvor en på den ene siden ser på viktigheten av å møte personen i situasjonen, og løse problemet, mens på den andre siden jobber opp mot ressurser.

5.1.2 Argumenter grunnlagt i følelser og meninger

I mediateksten til Tverberg (2023) fremheves spørsmålet «hvordan har du det egentlig?». Som en mulig ressurs for de som faller utenfor. Dette spørsmålet oppfordrer enkeltpersoner til å reflektere over sitt eget velvære og åpner for åpenheten om emner som kan være vanskelige å snakke om. Det beskriver hvordan det å være åpen om ens indre følelser og tanker kan være utfordrende, og hvordan noen kan føle seg tvunget til å late som for å skjule sandheten om deres mentale helse (Tverberg, 2023). Denne vanskeligheten med å åpne seg kan resultere i år med taushet (Tverberg, 2023). Informantene i teksten håper derfor å dele sine egne erfaringer fra tøffe oppvekstsituasjoner for å oppmuntre andre til å åpne seg om sine utfordringer (Tverberg, 2023).

Som tidligere nevnt har utenforskap en sammenheng med kriminalitet. Ifølge Hauger (2024) er det mange ungdommer som, i frykt for å havne utenfor, bryter egne verdier og grenser. Utenforskap er en følelse som mange unge opplever og som kan være en av det verste

følelsene et barn kan oppleve (Hauger, 2024). En informant i mediateksten deler sin egen historie hvor bruk av kokain blant unge normaliseres, og hvor ikke bruk av kokain kan føre til at man blir sett på som annerledes eller holdt utenfor (Hauger, 2024). Informanten understreker viktigheten av å stå imot denne trenden og håper å være med på å snu den (Hauger, 2024).

Det er tydelige likheter mellom de to mediatekstene hvor begge deler personlige historier og fungerer som forbilder for ungdommer som føler seg utenfor. Begge har et sterkt budskap om viktigheten av å våge å åpne seg for å få den hjelpen det trenger. Delinger av personlige erfaringer kan være med på å gi håp og tro til ungdommer som føler seg utenfor, og kan bidra til å snu følelsen av utenforskap.

5.2 Tekster som stiller seg kritisk til tiltakene

5.2.1 Argumenter grunnlagt av erfaringer og forskning

På den ene siden peker forskningen på alvorlige systemsvikt innen helse- og sosialtjeneste som illustrert av Lossius et al., (2024). Tapet av liv til tvillingparet som ikke fikk nødvendig hjelp er et hjerteskjærende eksempel på dette (Lossius et al., 2024). Diskriminering og stigmatisering av rusavhengige bidrar til at mange føler seg ikke møtt av helsevesenet, og møter ofte en lukket dør (Lossius et al., 2024). En rapport fra Norges institusjon for menneskerettigheter beskriver hvordan møtet med behandlingsinstitusjonene kan være krenkende og nedlatende (Lossius et al., 2024). Disse holdningene påvirker pasientens følelse av ivaretagelse, og troen på endring.

I mediateksten av Jørgensen (2024), rettes det også kritikk mot den problemstillingen som er belyst. Organisasjonen «Løvemamma» presenteres, og deres mål er å forbedre rettighetene og informere om levekårene til barn og unge med sykdom og funksjonsvariasjon, samt deres familie (Jørgensen, 2024). Organisasjonen rapporterer om en økende strøm av henvendelse fra foreldre som ikke får den hjelpen de trenger (Jørgensen, 2024). «Løvemammaene» argumenterer for kommunene må utvikle langsiktige planer istedenfor å begrense seg til kortsiktige budsjetter (Jørgensen, 2024). Tidligere erfaringer har vist at kommunene mister verdifulle arbeidskraft og positive bidrag fra foreldre som føler seg utmattet og lider av psykisk belastning grunnet av manglende støtte (Jørgensen, 2024). Disse situasjonene

understreker behovet for mer bærekraftige tiltak og en grundigere tilnærming til problemet for å sikre at foreldre og barn får hjelpen de behøver for å trives og lykkes.

5.2.2 Argumenter grunnlagt av følelser og meninger

På den andre siden reflekterer mediateksten av Jørgensen (2024), om personlige opplevelser med systemet. To mødre beskriver hvordan de har støtt på barrierer og motstand i forsøket på å få nødvendig hjelp for barna sine (Jørgensen, 2024). Til tross for å ha dokumentert behov og gode omsorgsevner, opplever de fortsatt å bli avvist av systemet (Jørgensen, 2024). Disse personlige erfaringene understreker behovet for tidlig forebygging og tilstrekkelig støtte til sårbare familier (Jørgensen, 2024). Mødrene sin kamp for å få den nødvendige hjelpen tydeliggjør de reelle konsekvensene av systemsvikt (Jørgensen, 2024).

I tillegg, ifølge Sørensen (2022), deler han sin egen opplevelse av å ha møtt traumatiske hendelser i ungdommen. Han ble feilaktig beskyldt for uro i klasserommet, opplevde et seksuelt overgrep, og sørget over tapet av sin mor. Disse opplevelsen ble forverret av manglene på forebygging og hjelpen han trengte (Sørensen, 2022). Han reflekterte også over hvordan hans psykiske helse kunne ha ført ham inn i et liv preget av rus og kriminalitet, hvis det ikke hadde vært for støtten han fant i fotballen- og sykkelmiljøet (Sørensen, 2022). Disse miljøene bidro til å styrke hans psykiske helse gjennom fellesskapet, naturen, mestringen og følelsen av tilhørighet (Sørensen, 2022).

Sørensen (2022) hevder at forebyggende tiltak for ungdom og utenforskap ikke er tilstrekkelige. Han foreslår derfor et eget mål for Norges velferdsstat, som tar oppvekstvilkår og psykisk helse på alvor (Sørensen, 2022). Dette målet innebærer å dekke grunnleggende behov som bolig, tilby gratis helsetjenester for alle som trenger det, og sikre inntektssikring for alle borgerens for å øke livskvaliteten og gir alle mennesker et godt utgangspunkt for utvikling og livskvaliteter (Sørensen, 2022). Videre påpeker han at mennesker har et grunnleggende behov for å bli sett, hørt og verdsatt som individer, samt behovet for gode relasjoner som kan gi mental støtte og forebygge psykisk uhelse (Sørensen, 2022). Disse perspektivene understreker viktigheten av å adressere de underliggende årsakene til utenforskap og gi nødvendige støtte og ressurser for å fremme trivsel og velvære blant unge mennesker.

Sammenlikning med de dokumenterte erfaringene og forskningen, gir disse personlige historiene en mer subjektiv, men likevel kritisk innsikt i hvordan systemet svikter visse grupper. Det er viktig å vurdere både objektive forskningsfunn og subjektive erfaringer for å få et helhetlig bilde av situasjonen og identifisere områder for forbedring.

5.3 Teksten som stiller seg Nøytralt

Hannah Skotheim (2022) tar i sin tekst en nøytral tilnærming til problemstillingen uten å uttrykke en tydelig positiv eller negativ holdning til problemstillingen. Hun presenterer innspill om faktorer som kan påvirke forbedring av tiltakene mot utenforskap blant ungdommer, samtidig som hun peker på allerede gjennomførte initiativer i dagnes samfunn. Dette indikerer at det både eksisterer tiltak som fungerer tilstrekkelig, samtidig som rom for forbedring.

5.3.1 Argumenter grunnlagt av erfaring og forskning

Skotheim (2022) presenteres argumenter som er støttet av både erfaringer og forskning. Statistisk sentralbyrå rapporterer om en økning i antall ungdommer mellom fem og fjorten år som er involvert i straffbare handlinger. Sosionomen, som refereres i teksten, spekulerer i om pandemiene har hatt en innvirkning på ungdommenes atferd, da de har mistet to år med normal sosialisering (Skotheim, 2022). Videre påpekes digitaliseringens mulige påvirkning på atferd og utenforskap (Skotheim, 2022). Pandemien og digitaliseringen har endret måten ungdommene sosialiseres på, med økende interaksjoner online, noe som kan være utfordrende for observasjon og oppfølging av arbeidsgiveren. Dette kan også påvirke hvordan ungdommene utvikler sosiale ferdigheter, da mye av samhandlingen foregår digitalt kan det være vanskelig å overføre til virkelige sosiale situasjoner.

Teksten presenteres som nøytral, ved å introdusere initiativet med å etablere en egen kjernegruppe (Skotheim, 2022). Dette tiltaket innebærer tverrfaglig samarbeid for å utvikle løsninger som kan støtte ungdommene (Skotheim, 2022). Samtidig ser ikke dette tiltaket kun på ungdommene isolert sett, men også på hva foreldrene kan bidra med (Skotheim, 2022). Målet med denne tilnærmingen er å skape arena der ungdommene, sammen med foresatte, politiets forebyggende avdelinger, skoler og fritidstilbud, kan samles for å forebygge problematferd og utenforskap (Skotheim, 2022).

5.3.2 Argumenter grunnlagt av følelser og meninger

I tillegg presenterer Skotheim (2022) argumenter basert på følelser og meninger, og vektlegger betydningen av tverrfaglig samarbeid for å motivere ungdommer til å ta imot hjelp og finne veien videre. Hun understreker behovet for at tjenester samarbeider for å tilby meningsfulle og kreative tiltak som bygger på relasjoner til ungdommene og gir en følelse av å bli hørt og sett (Skotheim, 2022).

Samtidig fremheves betydningen av individuelle møter med ungdommene, der sosionomen Johansen påpeker at det er lettere å samarbeide med noen man opplever som hyggelige (Skotheim, 2022). Derfor er det avgjørende hvordan vi møter ungdommene som faller utenfor, både for å støtte dem og for å vise respekt for arbeidsgiveren de skal samarbeider med

Konklusjonen i teksten er nøytral, da den både støtter dagens tiltak og uttrykker bekymring for utfordringene knyttet til å hjelpe ungdommer som ikke opplever eksisterende tiltak som tilstrekkelige for deres behov. Det er viktig å reflektere over hvordan slike utfordringer kan adresseres for å sikre at alle ungdommer får den hjelpen de trenger.

6. Drøfting av problemstilling/diskusjon

6.1 Tidlig intervensjon og sosial kapital

Basert på analysen av medietekster og gjennomgang av relevant litteratur har belyst hvordan tidlig intervensjon er avgjørende for å motvirke utenforskap blant ungdom. Lindtved (2016) understreker at kommunen spiller en sentral rolle i dette arbeidet gjennom å identifisere og intervensjon tidlig i risikoutsatte barns liv. Dette inkluderer tiltak rettet mot barn fra de er helt små, og mulig allerede før fødsel, for å legge et godt grunnlag og forebygge fremtidige utfordringer (Lindtved, 2016). Men selv med omfattende spekter av initiativer, peker funnene på mange ungdommer fortsatt opplever utenforskap (Lindtved, 2016). Dette viser til et gap mellom de teoretiske forventningene om sosial kapitalens styrkende effekt og den praktiske virkeligheten ungdommene. Samt sosial kapitalteori, som beskrevet av Nysæter (2004), hjelper oss å forstå hvordan sterke nettverk bidra til å styrke ungdommers motstandsdyktighet mot negativ sosial påvirkning. Dette signaliserer et pressede behov for justeringer i hvordan vi utformer og iverksetter sosiale tiltak for å sikre at de faktisk møter ungdommenes reelle og mangfoldige behov (Nysæter, 2004).

6.2 Effektiviteten av tilpassende tiltak

Gjennom studien har det blitt demonstrert at tverrfaglige og integrerte tiltak slik som, kjernegrupper for utsatte barn og unge (KUBU), er godt etablerte og teoretisk lovende, men at implementeringen møter betydelige utfordringer (Daugstad, 2024). Disse utfordringer og ressursmangler kan føre til at tiltakene ikke blir så omfattende som nødvendig. Denne observasjonen støtter Anesen (2022), sin påpekning av systemsvikt ofte er resultatet av dårlig koordinerte tjenester, noe som resulterer i at ungdommer overses av systemet. Paulsen et al. (2023) peker på mentorprogrammer spesielt designet for å støtte enslige mindreårige flyktninger kan bidra til sosial interaksjon og redusere utenforskap ved å tilby støttesystemer som tilpasser ulike behov. Disse funnene understreker nødvendigheten av å designe og iverksette fleksible tiltak som kan tilpasse individuelle behov, og fremhever viktigheten av å ha sterk, men likevel tilpasningsdyktige støttestrukturer på plass for å håndtere de komplekse og varierende behovene ungdommer står ovenfor.

6.3 Teoretiske implikasjoner og policybefalinger

Teoriene om sosial eksklusjon og sosial kapital tilbyr nyttige perspektiver for å forstå de underliggende årsakene til utenforskap. Som vist av Thorød (2008), handler sosial eksklusjon ikke bare om økonomiske mangler, men også om manglende tilgang til sosiale og kulturelle ressurser. Denne innsikten bør utforske hvordan politiske tiltak kan omformes for å bedre adressere disse flerdimensjonale aspektene av utenforskap. Paulsen et al. (2023), legger til en ny dimensjon av diskusjon om sosial kapital ved å fokusere på ulike utfordringer som ungdommer fra minoritetsbakgrunner står oven for, noe som bør reflekteres i hvordan sosiale nettverkets kvalitet varierer, En dypere forståelse av disse aspektene kan føre til mer effektive politiske tiltak som inkluderende og rettferdighet.

6.4 Egne synspunkter og refleksjon

Med bakgrunn i funnene og den teoretiske rammen, argumenteres det for behovet for mer målrettede individuelt tilpassende tiltak. Observasjonen av den variable effekten av generelle tiltak understøtter behovet for tilnærminger som anerkjenner å integrere ungdommens egne stemmer i utviklingen av tiltakene. Dette sikrer at tiltakene faktisk møter deres unike behov og livssituasjoner. Denne utvidede drøftingen har forsøkt å binde sammen teori og praksis på en måte som reflekterer kompleksiteten i ungdoms utenforskap og de utfordringene som

følger med å iverksette effektive forebyggende tiltak. En balansert tilnærming som vektlegger både teoretiske innsikt og praktiske funn, sammen med personlige refleksjoner, kan bidra til å forme mer effektive og inkluderende strategier for å bekjempe utenforskap. Det er nødvendig å designe forebyggende tiltak som kan identifisere og engasjere ungdom tidligere, før alvorlige tegn på utenforskap blir synlige, for å sikre at tiltakene er så effektive som mulig. Ut fra min analyse reflekterer jeg over visse tiltak ikke fungerte som forventet på grunn av manglende tilpasning til lokale behov og forhold, noe som krever grundig evaluering og justering av tilnærmingene. Ved å bruke en balansert tilnærming som vektlegger både teoretiske instinkter og praktiske funn, sammen med personlige refleksjoner, kan en bidra til å forme mer effektive og inkludere strategier for å bekjempe utenforskap.

7.Konklusjon

Denne studien har utforsket utenforskap blant ungdom, et komplekst fenomen påvirket av sosiale, økonomiske, og kulturelle faktorer. Analysen av dokumenter har avdekket at effektiviteten av eksisterende tiltak varierer betydelig og er et klart behov for mer målrettede og tilpassende inngrep på forskjellige ungdomsgrupper. Tverrfaglig tiltak som Kjernegruppen for utsatte barn og unge (KUBU) illustrere viktigheten av tidlige tiltak og samarbeid på tvers av fagfelt, samtidig som de avslører utfordringer med å opprettholde effektiviteten av slike tiltak over tid. Basert på studiens funn, kan resultatene deles inn i de tre kategoriene relatert til forskningsspørsmålet:

1.Støttende synspunkter: Informantene som har overvunnet utenforskapet, understreker viktigheten av sterke støttenettverk. Disse nettverkene har gitt nødvendig støtte og motivasjon, og bidratt til at tiltakene har fungert som effektive brobyggere ut av utenforskapet.

2. Kritiske synspunkter: Det tydeliggjør at visse grupper som rusmisbrukere og funksjonshemmede ofte blir mindre prioriterte og møter fordommer fra hjelpeapparatet. Selv om det er implementerte tiltak for å adressere disse utfordringene, har de ikke alltid vært tilstrekkelige for å bryte utenforskapet på en effektiv måte.

3.Nøytrale synspunkter: Denne kategorien legger vekt på eksisterende muligheter for assistanse og de potensiale som ligger i å utvikle nye tiltak som kan bedre og være mer inkluderende.

Det anbefales at fremtidig forskning fokuserer på longitudinelle studier for å vurdere de langsiktige effektene av forebyggende tiltak. Det er også viktig å utvikle nye metoder for å

måle og evaluere effektiviteten av forskjellige strategier, slik at det kan tilpasse bedre til de reelle behovene til ungdommene de er ment å støtte. Dette vil kreve en helhetlig tilnærming til utenforskapet, hvor både teoretiske innsikt og praktiske erfaringer vektlegges for å skape mer bærekraftige og effektivt forebyggende tiltak.

7.1 Anbefalinger for praksis

Basert på studiens funn anbefales det at policyutviklere og praktikere:

1. Forsterker instansen i tidlig identifisering og intervensjon, spesielt i skolesammenheng, for å fange opp barn og unge som risikerer å falle utenfor
2. Vurderer å utvide og forbedre opplæring og støtte for familier og omsorgspersoner som en del av helhetlig tilnærming til forebygging av utenforskap
3. Styrke tverrfaglig samarbeid og ressursdeling mellom skoler, sosialtjenester, helsevesen, og andre relevante aktører for å sikre en koordinert og effektiv respons på utenforskap.

7.2 Avsluttende refleksjon

Denne studien viser at til tross for omfattende innsats og mange velmenende tiltak, gjenstår store utfordringer i arbeidet mot ungdoms utenforskap. Vi må fortsette å søke ny kunnskap og nye metoder for å forebygge og bekjempe dette komplekse og skadelige fenomenet. Ved å arbeide sammen kan vi håpe på å skape et mer inkluderende samfunn hvor alle unge får mulighet til å utvikle sitt fulle potensial.

Litteraturliste

Aanesen, K. H. (2020, 11. desember). Årsaken til kriminalitet og marginalisering. I *NDLA*.
<https://ndla.no/nb/subject:1:fb6ad516-0108-4059-acc3-3c5f13f49368/topic:1:e47486fd-1c96-4e58-a0a2-d520d3950013/topic:1:980f3495-9ccc-4d95-bed1-8b82962484e2/resource:c482e826-bf38-4c72-bb5c-994233a58cb7> *4

Berg, C. R., Johansen, B. T., Jacobsen, S. P., Forsetlund, L. & Nguyen L., (2020). *Tiltak for barn og unge med atferdsvansker eller som har begått kriminelle handlinger*. (PDF- FILL) Folkehelseinstituttet <https://www.fhi.no/globalassets/dokumenterfiler/rapporter/2020/tiltak-for-barn-og-unge-med-atferdsvansker-eller-som-har-begatt-kriminelle-handlinger-rapport-2020.pdf> *100

Boe, M. E. (2010). Systemsvikt- og hva så? *Lov og rett*, 49 (9), 513-514

<https://www.idunn.no/doi/10.18261/ISSN1504-3061-2010-09-01> *1

Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*. 3(2), 77-101. DOI: <https://www.tandfonline.com.ezproxy.uis.no/doi/abs/10.1191/1478088706qp063oa> *24

Daugstad, G. (2024). Barn og unge først- vårt felles ansvar Hentet fra

<https://www.regjeringen.no/contentassets/da2770568c494e00948882830c5b8e0c/barn-og-unge-forst-vart-felles-ansvar.pdf> *81

Hauger, E. (2024, 15. mars). *Hyller Helene for kokainhistorien: - jeg blir rørt*. *Nettavisen*. s. 1-7

Gravik, O. (2024, 21. februar). Amedia. I *Store norske leksikon*. <https://snl.no/Amedia>

Grønmo, S. (2004). *Samfunnsvitenskapelige metoder*. Fagbokforlaget.* 24

Grønmo, s. (2016). *Samfunnsvitenskapelig metoder* (2utg.) Fagbokforlaget, *7

Helgesen, T. (2023,02. September). *Klaus forteller om en tøff oppvekst i Hærland: - Da jeg lot mobberen slå meg uten å slå tilbake, begynte han å gråte*. *Sarpsborg Arbeiderblad*, s. 1-8

Jacobsen, D. I. (2022). *Hvordan gjennomføre undersøkelser: Innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. (4.utg.). Cappelen Damm akademisk *39

Jørgensen, A, T. (2024, 07. Mars). *Mitt barn faller mellom alle stoler og vi får ikke hjelp*. *Sarpsborg Arbeiderblad* s. 1-2

Langøy, E. E. (2018). Annerledes er ikke noe man er, men noe man blir? Strategier i identitetsforhandlinger blant tidligere særvilkårselever i videregående skole. *Fontene forskning* (11)1, 42-55 <https://fontene.no/forskning/annerledes-er-ikke-noe-man-er-men-noe->

[man-blir-6.584.865582.378b9111ef?fbclid=IwAR0OEwth_37zkP8Q-kChaBmibYQzywXkJ6a-48Zp7uwNaNUtqtws838WRBU](https://www.deloitte.com/content/dam/Deloitte/no/Documents/public-sector/idehefte-fra-utenforskap-til-inkludering.pdf) *13

Lindtvedt, M. F. (2016). Fra utenforskap til inkludering. *Et idehefte for kommunene*. Hentet fra KS <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/no/Documents/public-sector/idehefte-fra-utenforskap-til-inkludering.pdf> *40

Lossius, R., Lien, L., & Lossius, K. (2024, 5. Mars). *Rusavhengige blir møtt med fordommer I helsevesenet. Dagens medisin*

Mostad, S, M. (2023, 31, Desember). *For meg var fengsel en «wake- up call»*. *Amta s. 1-9*

Nysæther, A. L. (2004). Kan begrepet sosial kapital anvendes i sosialt arbeid? *Nordisk sosialt arbeid 24 (1) 63-79* <https://www.idunn.no/doi/full/10.18261/ISSN1504-3037-2004-01-06> *16

Paulsen, V. Riise, A. & Berg, B. (2020). Enslige mindreåriges vei inn i voksenlivet – behov for anerkjennende praksis. *Fontene forskning*, 13(2), 31-43

<https://fontene.no/forskning/enslige-mindreariges-vei-inn-i-voksenlivet--behov-for-ankjennende-praksis-6.584.876642.c709433803?fbclid=IwAR06omsf0oXPJbU0wD6KUXuLMLSrtwtProgN12ymhMVVFcFkR4NII0H4EA> *12

Postholm, M. B (2010). *Kvalitativ metode: en innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kasusstudier* (2.utg.). Universitetsforlaget *20

Retriever. (u.å). *Retriever Research* Hentet 20. mars 2024 fra <https://www.retrievergroup.com/product-research>

Skogheim, H. (2022, 17. desember). *De kriminelle blir stadig yngre. Dette er folka som jobber for å snu utviklingen. Seniorrådgiver s.1-8*

Sørensen, R. (2022, 26. Desember). *Når man opplever noe så traumatisk, vil det påvirke alle aspekter med livet. Folkebladet s. 1-18*

Tafø, O. (2024, 19, mars.). *Stadig flere føler seg utenfor. Nyhetene. s. 1-9*

Thidemann, I.-J. (2023). *Bacheloroppgave for sykepleierstudenter: Den lille motivasjonsboken i akademisk oppgaveskriving*. Universitetsforlaget

Thorød, B. A. (2008). Sosial eksklusjon I M. Sandbæk (Red.). *Barns levekår Familiens inntekt og barns levekår over tid* (s. 212-235). Nova- Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/20.500.12199/4961/3379_1.pdf?sequence=1&isAllowed=y *285

Tjora, A. (2018). *Viten skap: Kvalitativ analyse og teoriutvikling*. Cappelen Damm Akademisk *99

Tjora, A. (2023, 7. desember). Utenforskap. I *Store norske leksikon*. <https://snl.no/utenforskap>

Tjora, A. (2020, 3. desember). Sosialkonstruktivisme. I *Store norske leksikon* <https://snl.no/sosialkonstruktivisme> *1

Torp, I. S. (Red.). (12. mars 2019). *Forskningsetiske veileder for internettforskning*. <https://www.forskningsetikk.no/retningslinjer/hum-sam/forskningsetisk-veileder-for-internettforskning/> *8

Tverberg, A, E. (2023, 26. Oktober). *Sterke historier fra tøe menn. Avisen Hennes*

Åm, H & Frøyhaug, M. (2021). Dokumenter som kvalitative primærdata. I A. Tjora (Red.), *En smak av forskning: Bacheloroppgaven som prosjekt, prosess og produkt* (s. 178-179). Cappelen Damm Akademisk

Valgfripensum 774